

2 0 2 5

HET HELMSTER PLAN

Visie van het dorp Hellum

Het Helmster plan

U leest de dorpsvisie van Hellingum. Het plan van en voor het dorp om ideeën een plek te geven en met projecten mogelijk te maken.

De dorpsvisie is gemaakt op verzoek van de gemeente Midden-Groningen. De gemeente werkt met het programma 'Hart voor Midden-Groningen' en heeft geld beschikbaar gesteld voor de leefbaarheid van wijken en dorpen. Om van dit geld gebruik te kunnen maken, zijn alle bewonersorganisaties gevraagd om de wensen en ideeën uit hun omgeving te verzamelen en in een eigen visie vorm te geven.

De vereniging Dorpsbelangen Hellingum is met deze opgave aan de slag gegaan. Het resultaat is het Helmster plan. Een kort maar krachtig document om te beginnen met het uitvoeren van plannen op kleine schaal. Tegelijk is dit de basis om samen met de gemeente en de buur- en Schildmeerdorpen verder te werken aan de opgaven die groter zijn dan Hellingum.

Het Helmster plan staat voor het behoud van het fijn leven in ons dorp. De beste visies zijn on-af en plannen zijn er om gewijzigd te worden; we beginnen nu met de blik op morgen!

Vereniging Dorpsbelangen Hellingum, januari 2025

- Beschrijving van het dorp
- Hoe we de visie hebben gemaakt
- Wat we hebben ontdekt
- Het Helmster plan samengevat

Het Helmster plan per thema:

- Verkeer
- Activiteiten
- Wonen
- Verduurzaming
- Om ons heen

Van het Hellum van toen...

1

Het dorp Hellum ligt in de streek Duurswold (of, Woldstreek). Een landschap dat wordt gevormd door een boogvormige rug van keileem en dekzand, waarop acht lintdorpen zijn gelegen: Harkstede, Scharmer, Kolham, Froombosch, Slochteren, Schildwolde, Hellum en Siddeburen.

Hellum ligt op een zandrug, ontstaan in de voorlaatste ijstijd. Uit prehistorische vondsten kan worden opgemaakt dat de omgeving van het dorp al 4000 jaar voor onze jaartelling bewoond moet zijn geweest. Daarna is het gebied bedekt met hoogveen. Het huidige Hellum is ontstaan omstreeks het jaar 1000 als hoogveenontginning.

De naam verwijst mogelijk naar de hoogte of helling in het dorp. Hierop is rond 1100 de kerk gebouwd. Het kerkgebouw is door de eeuwen heen meerdere keren verbouwd en heeft naast de huidige toren ook een vrijstaande toren gehad.

In de zeventiende en achttiende eeuw bleef Duurswold een geïsoleerd en waterrijk gebied van (meest) eenvoudige boeren, die voor het verkeer met Appingedam en Groningen vooral van de scheepvaart afhankelijk waren.

Door de bouw van poldermolens rond 1800 kwam het gebied geleidelijk tot bloei.

Vanaf het midden van de achttiende eeuw werden veenderijen aangelegd, waar turf werd gebaggerd. Dankzij bemesting met wierdegrond werden de waterrijke hooilanden na 1870 omgezet naar vruchtbaar akkerland.

Duurswold maakt vanaf het einde van de 19e eeuw een soort inhaalslag, waarbij de boerenstand zich door het voorbeeld van de herenboeren op de klei liet inspireren. Uit deze periode dateren veel monumentale boerderijen en rentenierswoningen, maar ook de laantjes dwars op de Hoofdweg met daaraan gelegen de arbeiders- en armenwoningen.

De meeste houtwallen en bospercelen werden in de 19e eeuw gerooid. Door verschillende ruilverkavelingen is de laatste decennia een open landschap ontstaan dat geschikt is voor grootschalige landbouw.

In de 21e eeuw krijgt het dorp de bijnaam 'de Parel van de Woldstreek' en heeft het een kleine 600 inwoners: de Helmsters.

Hellum heeft een eigen vlag, ontworpen in 2008. In de vlag is het familiewapen van de familie Rengers afgebeeld. Deze familie bewoonde de (rond 1700 gesloopte) borg Menolda. Daarnaast is op de vlag de zandrug te zien waarop het dorp is gebouwd (geel), het Schildmeer (blauw), het agrarisch karakter en het groene lint (groen) en de bebouwing (rood).

Door naar het Hellum van morgen!

3

De gemeente Midden-Groningen vroeg de Vereniging Dorpsbelangen Hellum om mee te helpen aan het programma 'Hart voor Midden-Groningen'. Hiervoor is het nodig dat de dorpen en wijken uit de gemeente zelf meehelpen te bedenken aan welke projecten het geld kan worden besteed.

Met deze vraag om een visie is de werkgroep 'Dorpsvisie' aan de slag gegaan. De werkgroep bestaat uit vier Helmsters, die in opdracht van Dorpsbelangen werken aan de vraag wat er wel of niet speelt in het dorp.

De opgave van de werkgroep is om ideeën en wensen uit het dorp te verzamelen en dit vorm te geven als basis voor projecten. Projecten voor zowel de korte als de lange termijn, maar ook als opmaat naar een stapsgewijze ontwikkeling van een brede gebiedsvisie rondom het Schildmeer.

Uiteindelijk maken alle dorpen rondom het Schildmeer hun eigen visie. Al deze visies, naast het Helmster plan, leveren ongetwijfeld een paar gedeelde wensen op. Het Schildmeergebied kan dan gezamenlijk optrekken om deze wensen met de gemeente uit te werken.

Hoe hebben we de visie gemaakt?

De werkgroep heeft informatie verzameld. Statistische informatie zoals data over woningen, huishoudens en leeftijden (bron: allecijfers.nl), maar de meer wezenlijke informatie komt uit het dorp zelf.

De werkgroep heeft daarnaast rondjes door het dorp gedaan. Hierin zijn gesprekken gevoerd met verschillende dorpsgroepen, vrijwilligers en overige Helm-kenners. Ook zijn deur aan deur vragenlijsten verspreid. De vragen konden op papier worden beantwoord maar ook digitaal worden ingevuld. Via de nieuwsbrief van Dorpsbelangen en de (sociale) media is regelmatig aandacht gevraagd voor het invullen van de lijst en zijn meerdere inloop bijeenkomsten georganiseerd in het dorpshuis.

Uit alle informatie, gespreksstof en ideeën zijn de meest genoemde en een aantal opvallende zaken opgenomen en vorm gegeven in een concept visie. Dit concept is in oktober 2024 besproken tijdens een open bijeenkomst in het dorpshuis. De tijdens deze dorpsbijeenkomst aanvullend gemaakte opmerkingen zijn verwerkt in het document dat nu voor u ligt.

De ideeën uit het dorp voor de korte termijn, het nu, vormen de basis van het Helmster plan. Maar we kijken vooruit, er zijn plannen ingediend voor de toekomst. Deze zijn voor de langere termijn en krijgen vorm in een uitwerking met de gemeente. Daarom is het Helmster plan een flexibele basis voor de uitvoeringsagenda.

Wat hebben we ontdekt?

- De gemiddelde leeftijd van de meedenkende Helmster komt aardig overeen met het gemiddelde van het gehele dorp
- De Helmster blijkt redelijk honkvast; de periode waarin men in Hellum woont is meestal in hetzelfde huis
- Over het bouwen van nieuwe woningen bestaan veel verschillende ideeën

- De vragen over duurzaamheid kregen een hoge respons en ook hierover bestaan veel verschillende ideeën (over zowel energiebesparing- als opwekking)
- Net als wonen en duurzaamheid, leverde het thema leefbaarheid ook een hoge respons op en blijkt vooral het verkeer een discussiepunt. Onder andere het verkeer op de Hoofdweg (de hoeveelheid en het soort zwaar verkeer), veiligheid, parkeren, het openbaar vervoer en de fietsverbinding met het Schildmeer zijn vaak genoemde onderwerpen
- Het dorp kent een aantal prominente plekken, zoals de kerk, het dorpshuis, het sportveld, de voormalige school en de Haansvaart. Het gebruik van deze plekken is veelbesproken
- Er is een behoefte aan meer groen, wandel- en recreëergelegenheid, naast het bestaande Helmster ommetje
- Er is behoefte aan een dorps tuin
- De vele activiteiten in het dorp worden zeer gewaardeerd en vormen een sociale ruggengraat van het dorp
- Deze activiteiten worden georganiseerd door vrijwilligers

De visie op het dorp is kort en krachtig: **Hellum is een fijn dorp om in te wonen en werken.**

Maar let op. Er zijn opgaven om op te pakken en vraagstukken om uit te werken, om er zo voor te zorgen dat het een fijn dorp blijft. Nu en in de toekomst.

Deze opgaven en vraagstukken vormen het Helmster plan. Met dit plan gaan we starten, we gaan aan de slag met deze thema's:

1. Verkeer
2. Activiteiten
3. Wonen
4. Verduurzaming
5. Om ons heen

In de afbeelding op de bladzijde hiernaast is het plan samengevat weergegeven.

Centraal staat het behoud van het fijn leven in het dorp en de keuzes die we daarvoor gaan maken.

In de middelste cirkel staan de opgaven voor de korte termijn. Dat is het plan voor nu en de komende twee jaren (het eerste deel van de uitvoeringsagenda).

Met overloop in de buitenste cirkel (sommige onderzoeken en projecten hebben langer de tijd nodig) staan de opgaven voor langere termijn. Dit is het tweede deel van de uitvoeringsagenda. In deze opgave komen we ook vraagstukken en projecten tegen die we samen met de buurdorpen kunnen oppakken.

HET HELMSTER PLAN

Fijn leven!

Zelf en samen energie
besparen, opwekken
en opslaan

DUURZAAMHEID

ACTIVITEITEN

Koesteren en borgen sociale structuur
en locaties faciliteren

WONEN

Meer wandelmogelijkheden,
groen, natuur,
bloeiende bermen
en een dorpsstuin

OM ONS HEEN

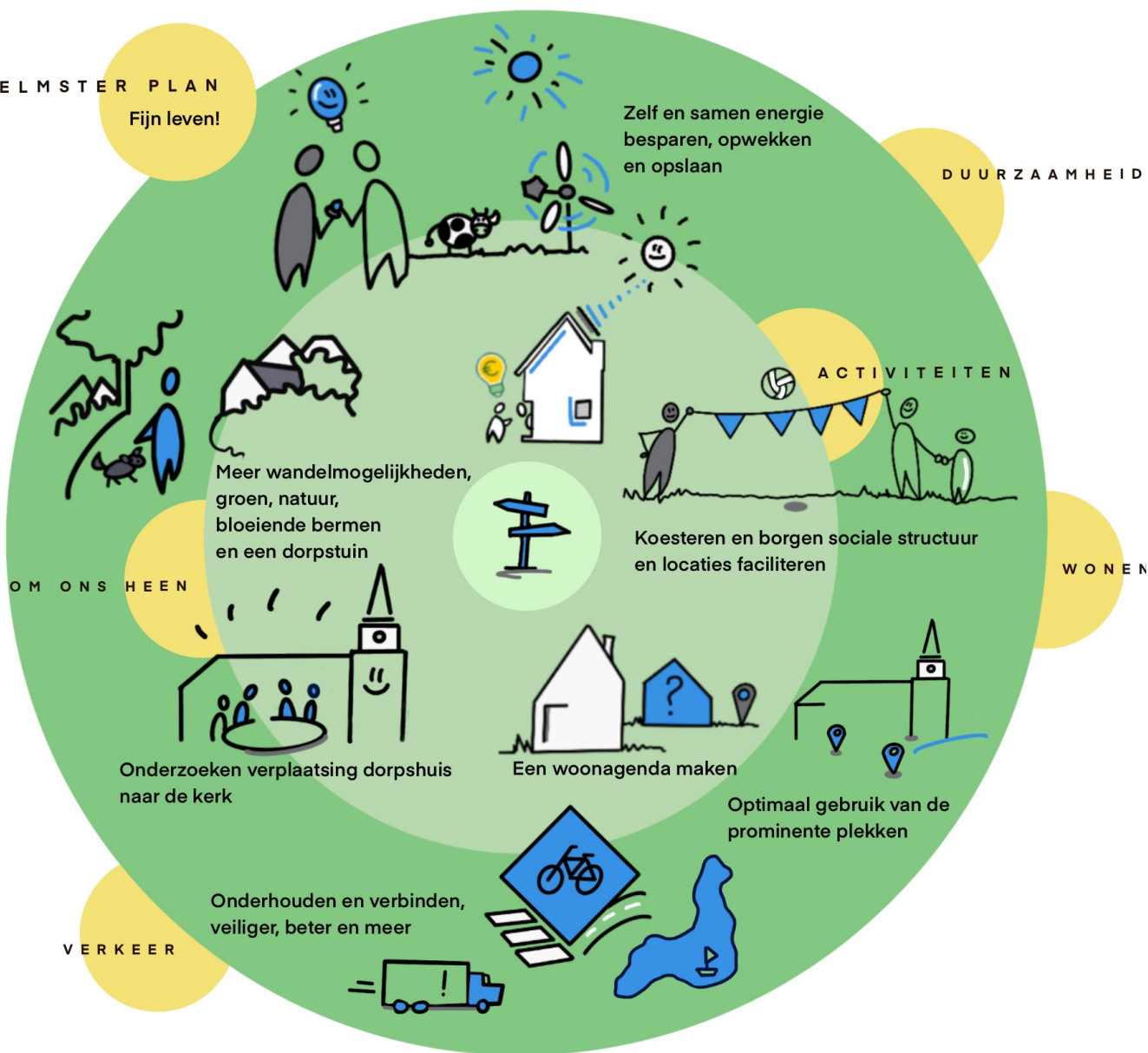
Onderzoeken verplaatsing dorps huis
naar de kerk

Een woonagenda maken

Optimaal gebruik van de
prominente plekken

Onderhouden en verbinden,
veiliger, beter en meer

VERKEER

Het thema verkeer is altijd actueel en Helling kent net als de andere dorpen aan het doorgaande lint in de Woldstreek een aantal indrukwekkende vraagstukken. We willen de komende jaren aan de slag met een aantal daarvan:

Openbaar vervoer

- Er is geen rechtstreekse verbinding met Hoogezand en Scheemda. Voorzieningen zoals scholen en zorginstellingen zijn daardoor moeilijk bereikbaar met het ov. Wat is ervoor nodig om de verbindingen te realiseren?
- Het ov staat onder druk. Hoe behouden we de verbinding met Groningen en Appingedam?

Hoofdweg (en Populierenlaan, Kappershuttenweg)

- Het onderhoud is een punt van zorg. Gaten in het wegdek en fietspad en gevaarlijke bermen willen we aanpakken
- Er wordt stelstelmatig te hard gereden en de vraag is of de inrichting als (50 kilometer) weg veilig genoeg is
- De hoeveelheid (zwaar) verkeer trekt een zware wissel op veiligheid en leefbaarheid
Bezorgdiensten zijn onderdeel van de moderne samenleving, maar is de dorpse infrastructuur hier wel op berekend en kunnen we hier iets slims op verzinnen?
- Wegversmallingen; moeten ze smaller, breder, meer of minder? Het gaat vaak maar net goed

Achter de kerk

- Parkeren is een probleem (er zijn te weinig parkeerplaatsen tijdens diensten en activiteiten)
- Bereikbaarheid is een uitdaging. Dit gebied is een dorpskern in het midden van het dorp zonder dat je dat zo ervaart. In het geval van activiteiten is dit deel moeilijk bereikbaar en geeft overlast

Fietspad

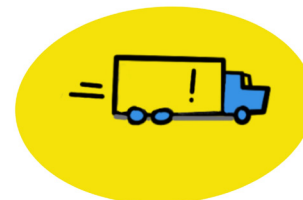
- Het fietspad langs de Hoofdweg heeft meer onderhoud nodig. De inrichting van de Hoofdweg en het fietspad wordt niet als voldoende veilig ervaren om te fietsen en te wandelen/hardlopen
- De verbinding Kappershuttenweg met het Schildmeer is voor wandelaars en fietsers onvoldoende veilig. Hoe zijn de verbindingen goed in te richten en uit te breiden. Is de route langs de Haansvaart hierbij een optie?

Haansvaart

- Het water staat al in verbinding met het Schildmeer. Nu de Helmsters nog. Kan de Haansvaart (weer) bevaarbaar worden gemaakt?

Gebruik provinciale weg N387

- Wat als deze ook gebruikt wordt voor agrarisch en zwaar verkeer? Wat betekent dit voor de gebruikers en het ontlasten van de Hoofdweg en kan dit worden geregeld?
- Er is sprake van geluidsoverlast; wat is de grootte van dit vraagstuk en bestaat een oplossing?

De vele activiteiten in het dorp worden zeer gewaardeerd. Er is voor elk wat wils, voor jong en oud, van één keer per jaar tot wekelijks. Van het volleybaltoernooi, naar Lutje Stamtoavel, naar het onderhoud van de begraafplaatsen naar het maaien van bermen en het sportveld, naar het organiseren van de kinderspeelweek, de 4 mei herdenking, de kinderdisco, een running diner, het ontmoeten in het dorpscafé, de jaarlijkse rommelmarkt, het oliebollebakken en Kloksmeer met oud & nieuw en nog veel meer!

Het dorp wordt hierin onder andere bediend door de regelmatige inzet door de 'Activiteiten Commissie Hellum', de stichting Dorpshuis, de vereniging Dorpsbelangen, het kerkbestuur, De Draad, het Helmster muzieklint en nog meer actieve Helmsters die zich bijvoorbeeld inzetten als meedenkers of als webmaster van de dorpsite.

Al deze mogelijkheden om wat te beleven en elkaar te ontmoeten vormen een sociale ruggengraat van het dorp. Het is één van de belangrijkste pijlers van het fijn leven in Hellum.

Deze activiteiten worden georganiseerd door vrijwilligers; hun tijd en inzet is niet vanzelfsprekend. Voor een aantal activiteiten wordt naar opvolging gezocht. Daarnaast is de vrijwillige inzet divers georganiseerd; er zijn verschillende samenwerkingen. Er is ook inzet vanuit 'noaberschap'; je helpt je buur of dorpsgenoot wanneer dat nodig is.

Het thema activiteiten bevat daarom de volgende opgaven:

- Koester de sociale structuur in de vorm van de vele activiteiten; hoe kan dit worden behouden?
- Borging organisaties/werkgroepen/inzet
- Opvolging vrijwilligers regelen
- Hoe de vrijwillige inzet waarderen

Dit thema gaat niet alleen over de mensen die de activiteiten organiseren en de mensen die hieraan meedoen. De activiteiten hebben in de meeste gevallen ook ruimte nodig, een plek. Bijvoorbeeld in het dorpshuis, bij mensen thuis, in de Ent, bij de Haansvaart of op het sportveld en er zijn nog meer locaties.

Het vraagstuk hoe de sociale activiteiten structuur te behouden ziet ook toe op het behoud van de verschillende locaties:

- Locaties voor de verschillende activiteiten faciliteren en waar nodig vernieuwen. Let hierbij op de prominente plekken in het dorp en integreer ze waar nodig (zie ook het thema 'om ons heen')

Over wonen in het dorp dachten veel mensen mee. Ook was er een hoge respons op de vragen of er nieuwe woningen moeten komen. Deze betrokkenheid is mooi, maar de respons is vooral heel divers van aard.

Zo is net zo vaak genoemd dat géén nieuwe woningen gebouwd hoeven te worden, als dat genoemd is dat ze er juist wél moeten komen.

Als de woningen gewenst zijn, dan zijn diverse plekken genoemd. Zoals het bouwen aan de ontsluitingswegen zoals de Kappershuttenweg, of het bouwen in het lint (maar dan wel historisch verantwoord). Ook genoemd is bouwen langs de Haansvaart, maar ook de locaties van de Ent en het huidige dorpshuis, Tonedido.

Daarnaast is aandacht gevraagd voor het behouden van de grote boerderijen en gebouwen, eventueel door deze te transformeren naar appartementen of inpandige woningen.

De opmerkingen over nieuw te bouwen woningen lijken wel één overeenkomst te hebben, namelijk dat het niet om hele grote aantallen hoeft te gaan.

Daarbij valt op dat het meerdere keren is benoemd, in relatie tot geen behoefte hebben aan nieuwe woningen, dat de nieuwe woningen vooral in de grotere buurdorpen zoals Siddeburen en Schildwolde kunnen komen te staan.

De opmerkingen over het soort woningen is net zo divers. Genoemd zijn starters- en seniorenwoningen (of, levensloopbestendig). Of, ideeën over doorstromen zoals alleen levensloopbestendig bouwen zodat starters de vrijkomende woningen kunnen betrekken. En net zo verschillend zijn de ideeën over het dan koop- en/of huurwoningen moeten zijn.

Er is dus nog geen gedeeld en/of volledig beeld van de woonopgave van het dorp. Dit zal verder uitgezocht moeten worden. We maken een [woonagenda](#) samen met de gemeente:

- We nemen hierbij de prominente plekken onder loep; kan er worden gewoond
- Als we gaan bouwen, voor wie dan en hoe maken we dit betaalbaar?
- We onderzoeken de (financiële) mogelijkheden voor woningsplitsing

Er zijn veel inwoners die ideeën hebben over het verduurzamen van de gebouwen in het dorp. Er was een hoge respons met verschillende opvattingen. Er zijn mensen die hebben aangegeven dat hun woning al goed genoeg is geïsoleerd, er zijn mensen die ermee aan de slag willen om het wooncomfort te verhogen en energielasten te verlagen.

Maar het gaat verder dan isoleren, ook is flink meegedacht over het opwekken (en bewaren) van energie.

Het thema verduurzaming gaat over de onderwerpen:

- Zonnepanelen (we willen daken benutten)
- Windenergie (wat zijn acceptabele kleine molens of windvangers en op welke plekken)
- Netcongestie (wat kunnen we als dorp doen zonder last te hebben van verstopping van het landelijk net)
- Het isoleren van het eigen huis of (bedrijfs)gebouw
- Energieopslag

- Onderzoeken en opbouwen van coöperatieve mogelijkheden voor eigen energie:
Kunnen we dit samen met de (Helmster) agrariërs?
Kunnen we dit als dorp, wat kunnen we met elkaar?
Zien we een kans over het hoofd?

Ze zijn vaker benoemd vanuit verschillende invalshoeken: om ons heen in het dorp hebben we een aantal prominente plekken. Het gaat om de volgende locaties en/of gebouwen:

1. De kerk (met uitloop naar de omgeving van het herdenkingsmonument)
2. Het dorpshuis Tonegido
3. De oude school De Ent
4. De Haansvaart, met zwaairom
5. Het sportveld

De prominente plekken geven zonder twijfel glans aan de 'Parel van de Woldstreek'. Dit thema gaat om hoe we de ruimte daarop, en er omheen, gebruiken. Nu en in de toekomst. In de **uitvoeringsagenda** gaan we ermee aan de slag:

- We waarderen het Helmster ommetje; kunnen we meer loopjes, wandel- en uitlaatmogelijkheden maken en hoe zorgen we voor het onderhoud?
- We willen meer (grotere) groenstructuren zoals bosjes en houtwallen, meer natuur. Waar is hiervoor plek en hoe onderhouden we dit?
- De bermen in het dorp kunnen wat ons betreft groener met meer variatie in begroeiing en biodiversiteit
- Verkennen mogelijkheden dorpsstuin; is er een logische koppeling te maken met de gewenste toename van groen en waar hebben we plek?

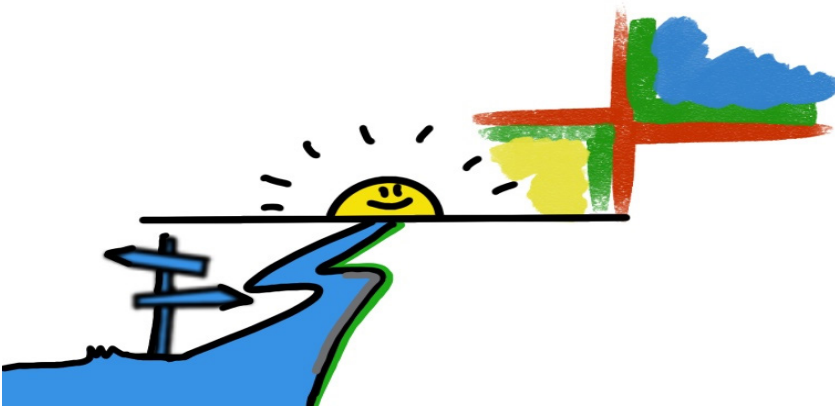

- Het sportveld wordt één keer per jaar gebruikt (en dan ook direct goéd en hoog gewaardeerd, namelijk voor het volleybal toernooi). Is het gebruik van deze plek op een andere manier vorm te geven? Is er logische koppeling met één van de vorige opgaven te maken?
- We onderzoeken, samen met het thema wonen, gemeente en kerkbestuur, of het mogelijk is om de kerk over te nemen en te gebruiken als dorpshuis. We creëren een nieuw sociaal kloppend hart midden in het dorp. In dit scenario kijken we ook direct naar de vrijkomende locatie van Tonegido (woningbouw?) en de Ent. Het betrekken van de Ent locatie geeft de kans om de opgaven van 'achter de kerk' aan te pakken (parkeren en bereikbaarheid)

Door naar het Hellum van morgen!

19

UITGEVER EN COPYRIGHT

Drukwerkdeal.nl

VORMGEVING

Peelo12

WERKGROEP DORPSVISIE

Yoka Bartelds, Mischa Bosman, Elbert le Clercq en Siemon Niehof

MET DANK AAN

De Vereniging Dorpsbelangen Hellum, maar vooral alle Helmster die hebben meegedacht, meegepraat, de vragenlijsten hebben ingevuld en hun zegje hebben gedaan. Zonder jullie is er geen plan om mee aan de slag te gaan.

Het Helmster plan is een uitgave voor de inwoners van Hellum en verscheen in 2025. De uitgave is tot stand gekomen mede dankzij een bijdrage van gemeente Midden-Groningen (via het programma Hart voor Midden-Groningen en het Nationaal Programma Groningen).

